

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

р. XV
ч. 42-46
16. новембра 2005
ціна 6,- Ск

КУЛЬТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

Любе нам материнське родне слово...

Зато обчанське здружіння Світовий конгрес Русинів, котре має центр у Пряшіві, собі повіло, же буде найвекшу вагу давати двом річам – родному русиньскому слову (а то в писаній, говореній або співаній формі) і підрастаючому поколінню. Зато виробив проект **Десять стріч з родным словом**, котрый одобрило і зафінанцовало Міністерство культури СР.

Перші дві стрічі были недавно – една у Здруженій середній школі в Міджілабірцях 28. октобра а друга 8. новембра 2005 у Колбівцях, Стропківського округу.

Тільки на увод. Але хотіло бы ся і кус порівнати тоту дві стрічі. Перша была зо старшима студентами і за участі тых груп студентів з недалекой гімназії. Принесли сьме їм зо шіроости сердць родне слово, ці у выступлениях таємника Світової рады Русинів і шефредактора, русиньских періодичных і неперіодичных выдань – Мгр. **Александра Зозуляка** (котрый ту повин і свою задачу фотографа). Він як традично розповів о тим, што є обсягом діятельства Світового конгресу Русинів і редакції.

Представив і немало продуктів із „їх“ ділні, много пороздавав притомным, може, пару з них ся задумати над рядками уводного слова і в декламации поезії ці інтерпретации співанки. А было добрым збогаичнем акції, кідь з урывками зо своєї поетичной і прозовой творчости выступив методік русиньского языка **Штефан Сухий** (третій зверьху справа). А тых кідь ситуацію навколо розвоа навчання русиньского языка од основных школ у 1997 році, через середню (гімназію), а, може і їх сполочну середню школу высвітлила одборна асистентка Одділіня русиньского языка і культури Інштитуту регіональных і народностных штудій Пряшівской універзіты ПгДр. **Анна Плішкова** (на фотці зверьху четверта справа). Але жебы нелем гості бісидовали, і домашні дашто задекламовали: представили ся дві студентки – з поезіев Ш. Сухого і прозов М. Мальцовской – **Катка Прокопчакова** і **Ева Трнавска**. А потім наслідвало выступліня співачки **Марьки Мачошковой** в доповіді гри на акордеоні **Йожка Пірога**. Ці ся тот програм студентам любив, то тьяжко посудити, бо їх інтереси языковы і музичны ся веце орьєнтують на запад, як на своє, ці не дай боже на выход. Але і так не ем цалком песимістичный, бо віро, же хоць малый кусочок нами повіджерного, задекламованого і засліваного зіваст у сердцьх дакторых штудентів він раз зарезонує!

Друга Стріча з родным словом была у селі Колбівці, Стропківського округу, міджі меншима школярями. Але тоты тым веце вшытко безпосередне принимали: наші выступи речничьки, а не говорю уж о тых співацьких русиньских в інтерпретации зась **Марії Мачошковой** (долов в центрі) в доповіді гри на акордеоні Й. Пірога, на котрых надвзявали діти своїм непередставительным безпосереднім концертом і не хотіли співачку пустити зо школы і дожадовали ся далшых співанок. Была то фантастична атмосфера, котру підсиллила редакторка, писателька, лавреатка найвышшого русиньского літературного оцініня – Премії Александра Духновича за русиньску літературу – ПгДр. **Марія Мальцовска** (друга зліва долов). Самособов, же она прекрасно і з чутём задекламовала урывки зо своєї прозаичной творчости, але многы з них знають уж тоты школярі, што ся ту учать русиньский язык і культуру під веджінем учительки **Гелены Антошовой** (на фотці долов зо своїма выхованцями русиньского языка). Друга стріча, кідь ем порівнован із першов, была намного шчірша, безпосередніша, к чому припомогли нелем кус мы, выступаючі (долов зліва – **Александр Зозуляк** і **Марія Мальцовска**, але і веселый менежер і запаленый активіста за русинство, директор школы – **Осиф Вархольик**. У колбівській основній школі сьме ся чули, як у русиньским раю (правда і в раю є што науправляти і выліпшовати).

Діти і молодеж – то суть наша радость, а кідь іщі ку вам ся приговорять в роднім языку русиньским, дашто в тім языку вам задекламують, заспівають – тогды мнякнуть наші сердця, яки бы твердосты животных страстей не были. Также русиньське родне слово на малу стрічу дале прийде і до інших сел і міст і, вірме, же ходем тільки зо наших снажін, як осіння молга, што робить капочки по деревах і траві, ся захопить і до сердць слухачів.

А. ЗОЗУЛЯК, фоткы автора

Василю, Ты бив єден з першых,..

... котры по році 1989 похопили, же конечно ся слободно можеме пригосити ку своїй – русиньській народности, ку своему русиньскому языку. Але Ты то похопив нелем своїм розумом, но і сердцем, бо Ты бив Русин із Габуре, котрый ту узрів світло світа в найтяжшых войновых часах – 8. януара 1940.

Хоць єсь похотів з бідной рольницькой родини, Ты ся хотів учіти, любив чітати, зато єсь за наук пшов по середній і на високу школу – на філософічну факулту аж до Братіславы, де-сь ся міг набажыти нелем науки, але і культуры вообщє.

Потім єсь ся вернув на выход, зачав єсь учітелєвати в середній школі в Пряшіві, а праві ту сьме ся першыраз стрітили, кідь єсь заступовав хворого учітеля на годинах словенського языка і літературы. Мы вшыткы тогды зістали несподіваны Твоїма мімоучебниковыма знаньями, главно о словенській літературі і єй творцях, были сьме несподіваны Твоїм неформальным приступом ку студентам і интересным выкладом учебного матеріала.

Потім наші дорогы ся розышли: я пшов на високу школу, потім до української редакції, а Ты дале єсь учітелєвав нелем у середній школі, але і на Православній богословській факулті. Лемже, як знам, уж тогды Ты тігало до театру, што наконець ся Ті выповнило, і міг єсь наступити на місто драматурга. Но а з Твоїм приходом до пряшівского театру ту задув і свіжий вітор. Ты зачав сполупрацювати і з іншима, як домашніма режисерами, зачав єсь до драматургічного плану выбирати новы, нетрадицны, модерны gry а тых зачав єсь перекладати їх до русиньского языка, дакторы творы драматизувати. Ты приніс до театру нелем модерну, але єсь доказав, же в русиньским языку ся дасть грати і світова класіка, а тым єсь несподівав нелем театралну публіку в Пряшіві, по русиньских селах, але і роспещеного театралного позерателя в Братіславі і інде у світі. Припоміг єсь значнов міров тому, же русиньский Театер Александра Духновича ся став узнаваным, єдным із найліпшых на Словенську і досправды високо професіональным театром, бо тых мав єсь ніс і шастя на добрых сполупрацювників – авторів і режисерів гер, авторів музыки, сцены ці костюмів а в несподіванім ряді на малый герецький колектив, як ся каже, мала грудка – самый сыр. А ту, в театрі сьме ся по довгих роках зась стрітили – Ты як драматург, пізніше режисер, а я як редактор українських новинок.

Але як Ты іщі перед баршановов революцієв похопив, же кідь театр хоче служыти своему народу, русиньскому, мусить грати по русиньскы. Так і мы тісно по революції похопили, же новинкы, часопис, книжки про Русинів треба выдавати по русиньскы. А Ты нам то уможнив ведно з тогдышнім директором театру Я. Сисаком, кідь сьте нам в театрі выділили єдну північну містность, потрібный канцелярський бутор і пару машинок на писаня – і ту vznikла нова русиньска редакція, котрой Ты бив

отцем-створителем при наших дебатах у театралнім буфеті.

Але Ты бив нелем на зачатках русиньской періодичной і неперіодичной пресы, але скоро при вшыткім в области русиньской культуры ці масмедій. Памятам як у 1990 р. ты у Лабірцу зволили за председу першой русиньской культурно-народностной організації – Русиньской оброды а на єй челі єсь стояв найдовше а в найтяжшых часах, кідь сьме мали копу нежычливців у

тїм, што сьме зачали творити. Памятам і на першій Світовій конгрес Русинів, тых у Міджілабірцях, кідь ты зволили за першою председу і тігав єсь тоту нележку кару повных десять років. Тігав єсь і цілу кару русинства, мож образно повісти – театр, редакція, Оброда, Конгрес, і путив єсь ся здобывати далше скоро неможне: жебы Русины кодифіковали свій материньский язык на літературный, жебы ся не ганьбили признати ку своему роду і речі при списованю такой у 1991 році, жебы Русины мали своє русиньське высыланя в розгласі і телевізії, жебы мали свій музей, в яким є на 99 процент експонатів русиньских, лем не єсь чісто русиньску назву. Аж на тогды послідне за помочи твоїх сполупрацювників, а я мав тоту честь і можность быти твоім сполупрацювником-таємником як у Русиньській оброді, так у Світовім конгресі Русинів, ся Тобі і нам подарило за рокы тьяжкого снажіння досягнути вшытко, што сьме сі перед себе поставили як головны цілі. Кібы сьме і тогды досягли, міг бысь днес іщі спокійніше спати у вічнім сні. Але може Ты гріти при сердцю то, же сьме русиньский язык нелем кодифіковали, завели до масмедій, але главно до школ – основных, середній і на високу школу. Шкода, же не будеш при тїм, кідь на зачатку нового року будуть принимати першых штудентів, котры будуть ся мочи пригосити на бакаларьскы штудії русиньского языка в комбінації з іншима предметами. Наісто бы єсь мав з того радость, бо і то зачало з ничого, респ. з Твоей ініціативы,

кідь сьме при Русиньській оброді в 1993 р. заложили Інштитут русиньского языка і культуры, котрый пізніше як одділіня перешов на Пряшівску універзіту.

Сиджу над компютером і снажу ся написати пару шірых слов о Тобі, пару правдивых фактів о Твоїм снажіню, роботі. Не є то легке, бо о Тобі мож бы было написати цілу книжку, а як Ты колись повів „лем ты то можеш зробити, кідь я то не зроблю“. Гей, Твій жыво і робота выйдуть на єдну книжку, може, даколи і світло світа узріє, бо є на што споминати – кідь сьме приправили вшелиякы громад, дискузіи, навщів найвышшых представителів Словенська і бывшого Чесько-Словенська, кідь кортаз сьме перешли на авті тот наш русиньский регіон, кідь кортаз требало дашто повісти, выступити, выбавити... А ты то знав. Бив єсь добрым оратором, некомпромисным чоловіком у тїм, што хочеш про Русинів досягнути, знав єсь і твердов руков по столі вдарити, жебы мовчали тоты, котры не мають што до діла повісти, але штось „балакають“.

Ты не бив легка натура, многораз сьме полемізовали і повадили ся.. Ты бив твердый противник, то мож повердити, як і многы іншы. Але Твоя тверда натура у твердых зачатках русинства была на місті, бо слабшы по Тобі такой ся vzdали функції, лем кідь настали першы проблемы. Ты ніт, Ты „ся бив“ за Русинів, за русиньскы діла як лев, а то і на Раді влады СР про народности, котрой єсь бив свого часу членом. Бив єсь і в інших органах а всягды єсь выступав прінципально, прорусиньскы. Зато як першого Ты оцінили нашим найвышшим русиньским оцінінем – „русиньским Оскаром у формі бронзового карпатського медвідія“ – Премієв за вызнамне діло про русиньский народ, котре уділює Карпато-русиньский научный центр в америцькій Окалі а фінанцує го русиньский філантроп з Канады Штефан Чепя.

Василю, Ты в культурі і русинстві вообщє вырив глибоку борозду, але уж помислений плуг выпав нечечано з Твоїх рук, кідь сьме ся дізнали нерадостну новину, же єсь перешов до вічности 7. новембра 2005 року. Будеш хыбовати русиньскій і словенській культурі, будеш хыбовати русиньскому руху, русиньскому театру, де все єсь удавав лінію допереду, не дожыв єсь ся ани свой послідній премєры як драматург і перекладатель класічной gry Чехова – Дядя Ваня, самособов, же по русиньскы, яка ся рихтовала на 2. децембра 2005. Осиротів Театер А. Духновича, осиротів русиньский світ, котрый стратив свого вірного сына. Але, може, же і десь там горі будеш дале боєвати за русинство, дале роздумовати і реалізувати новы русиньскы gry, як в послідній Твої плодны рокы. Хто знать, як там горі?!

Але єдно знаме наісто: на Тебе не забуде-ме, бо Ты єсь в нас вшыткых – в Твоїх сполупрацювниках, але і у Твоїх двоух здатных сынах. Вічная Тобі память, Василю!

Александр ЗОЗУЛЯК,
таємник СРР і шефредактор

ЕВРОПА В ШКОЛІ

– 53. річник міджінародного проекту

Міджінародный проект (сутяж) Европа в школі проходить під покровительством Рады Европы, Европского парламенту, Европской комісії, Европского культурного фонду. В школьским році 2005/2006 ся реалізує в Европі уж єго 53. річник. Тисячі школярів, штудентів і педагогів в Словенській републіці го добрі знають, а тым, котры ся до нєго вирішать запоіти того року, представиме ходем коротко:

Проект Европа в школі є на Словенську реєстрований і підпорований Міністерством шкoлства СР, котре є єго главным гарантом. Так як в остатніх асоціованых країнах, і в нас активіты в рамках проекту ся кваліфікують як доповнюючі формы імплементації европской дімензії до процесу выховы і освіти, єго сутяжна часть як творива робота дітей і молодежи.

Европа в школі є унікатна тым, же нараз в 36 країнах Европы приближно 1 міліону молодых людей на розлічных тіпах і ступнях школ ся нукать можность участі у шырїрно думок европской кооперації і взаємного

(Закінчіня на 2. стор.)

ЮБІЛЕЙ ПИСАТЕЛЯ РУСИНЬСЬКОГО СЕРДЦЯ Міджі двома кригами

5. листопада того року в Меджілабірцях в Євроготелі Лаборець були слави 85. народнені писателя (нар. 2. 11. 1920 р. в Краснім Броді), автора першого роману з русиньської середі, што був переложений до словенського языка, Трицять криги, Михала ШМАЙДИ. Ясно, же цілий тиждень передым ся не заперали двері до єго дому в Краснім Броді, де в кругу своєї родини, штирех дівок, што поприходили з далекого світа, але без своєї жєны Юлії, яка ся вже поминула, приймав ґратуляції і скромны дарункы. Верх набыла слава в окреснім місті, в Міджілабірцях. Там, як ся выслылив сам юбілант, ся „зышов цвіт русиньско-української інтелігенції“. Падали слова ґратуляції од представителів українських інституцій, організацій на Словенську і з України, од окремых осіб, які з чувством, аж зо слызами в очах здавали днесь (хоць так то не робили в минулости – М. М.) похильовть тому визначному писателєви Русинів на Словенську. Говорило ся по українськы, аж на выняток Івана Лавы, председа СРУСР, який ся юбілантові приговорив по русиньскы, поклонив ся перед єго зробленов роботов, одовздав му „Почесну грамоту“, пожелав много здоровья і выдана далшес творів. Юбілант сі выслушав уроческый програм, в якім выступили Зузанна Гануделєва, Юлія Прокипчак, Ярослава Лукачова, дуо Петрашовских, Михал Вашко, який модеровав програм, і іншы. Заслывав в програмі і колектив з Тернопольа з України. Частєв програму было і промітаня документарного фільму польского режисера Войчеха Оленічача о юбілантові під назвов „Портрет Русина...“ в якім ся окре-

автора представив і Др. Михал Бицко, куратор Музею модерного уменя Е. Варгола в Міджілабірцях. Подля мене, кібы фільм був награный по русиньскы, выповнив бы далеко векшу емоціонално-націоналну роль.

Про юбіланта то было велике свято, зато, же ся го в здоровю і з чистыма мыслями дожив. Тільки славы іщі може за свого живота не захыв. Стоя скромно в українській рубашці, до которой го облекла сестреніца, приймав ґратуляції од, може, 150 людей, каждому штерь приємного одповів і тїшы ся з выдареной славы. І так цілий вечер на ногах, же го мож было обдильвати за вытървалость. Може го тримать то, же нераз піде пішо з Красного Броду до Міджілаборця. Тодгы єго мыслє ся вєрять до дїтства, молодости, до своїх першых творчых років. Жывог пережити было – то не манну лизати. Талантований руснацькый дїтвак, як колісь, так може і тепєр не все мам можности быти достаточного школований, припадно роздобыти титулы, з яких бы мож было на старости літ жыти. Наш юбілант мусив ся сполїгати лем сам на себе, як то робить дондєсь. Божа іскра, яка в нїм тїліла, гнала го до писаня, до іманя шыткого, што відів коло себе, што ся му здало быти описаногдне. Історичны реалії з часів дїяня збійника Главатого, богатый духовный жывог Краснобрідського монастыря св. Духа, василіаньской церкви, діяльство духовной школы при монастырю, де ходило до школы і нашы предкы з Лабірціны, жывог на валалї сам нукав темы, герої были готовы, і напрошовали ся на папірь. Пан писатель не міг ся не піддати такій спокусі. Пустив ся до діалогу із своіма героями, із своіма камаратами, з людьми, з котрыма жыв у селі. І так зачали єго творчі муку, выслідком котрых были єго прозаичны творы: „Паразити“ (1953), „Запалена кров“ (1954), романы „Трицять криги“ (1957), „Лемкы“ (1964), „Розїзди“ (1969), написав цїну публікації о русиньскых звыках, пословицях „А іщі вам вичую“ (1992) і збірник співанок „Коліскові пісні“ (1993). Што тєвр, то новы реалії, іманя новых психологичных моментів з русиньского села. Прекрасно описана природна сценєрія, психологія обычайного чоловіка на валалї, русиньскы звыкы, обычаї, але ай реалії, які описують языковы плутанины у 20-ых роках минулого стороча на наших русиньскых селах. Кідь русофілы жадали свое язычіє, українофілы возвеличали „нєньку Україну“, а на боці стояли тоты главны, Русины, на котрых ся каждый, розлічній масти інтелектуалів, прижывлєвав. Подля нас, роман „Лемкы“, єго перша книжка „Корчмарьскый слуга“, є того доказом. А так бы сьме могли йти ряд за рядом. Каждый з написаных Шмайдом творів красной літературы несе в собі пєчатку такваного соціалістичного реалізму, кідь жывогны перипетії окремых героїв ся кінчать розвязков, кідь автор указовав выход із ситуації. Доба робила свое, і з автором такого рангу,

якым був Шмайда. Але не цалком. Зістало того, што є найцінніше – психологія Русина, яку подля нас, дотепєр ся іщі нікому так выпукло не подарило описати, як нашому юбілантові. Він все був і є зроснутый із своіма героями, як тот бучок із своіма конарями. Нигде із свого села не одышов, хыбаль в минулости до Требишова за нученов роботов варташа, а на даякы сходины до Пряшова. Зато з каждого ним написаного рядка просакує русиньске, хоць бы як го закрывала українська форма. Мамє ся што учіти. Лем шкода-прешкода, же єго красны творы не вышли по русиньскы. Днесь бы были перлами міджі книжками русиньской літературы, прикладом брілантности діалекту Лабірціны, котрый ся став основог про кодифікованый русиньскый язык. А так не знати, ці в рамках україноязычній середі досягє єго діяльство належной увагы. Вышли тоты творы в українськым видавательстві, в українській редакції. Што мож было інше чекати? Такый був час, кідь Русины были браны як фольклор, або няк не были узнаваны. Зато ся і наш высокочестованый юбілант міджі дві криги. Написав, што міг. Написав, як найліпше міг. Потім уж тогто діло доля до рук взяла.

Тагы думкы мі сновали в голові, кідь ем ся позєрала на тогго визначного писателя, який у свій великий день в заплаві квіток і ґратуляцій, пышных, даколи аж фалєчных слов, скромно, з опущенов головог стояв на „сцені“, што може за цілий вечер з недостатку часу мало што перекусив з богатого стола. Покы една із єго сестреніц го не попросила сісти і набрала му маленькы, гі чорны цыткы, татарчаны пирогы до танїра, мала ем можность з ним поговорити.

– Як ся чуєте, пане Шмайда?

– Міджі такыма людми, як ту днесь были, чує го дуже добрі і тїшу ся.

– З чого ся найвєце тїшыте?

– Найвєце ся тїшу з того, кідь нашы людє люблять свою культуру. Люблю быти з тыма людми, котры не суть продажны, котры міцно стоять на ґрунті того, же суть Русинами. Наша культура є боєата і прекрасна, хоць ся родила в біді.

– Панє Шмайда, перешли сьте спрасну путь своім жывогом, а днеська ніхто не спомняє ту, кілько сьте ся натєрпіли, кілько вам было ублїженє. Мамє даяку оскрину на тых людєх, што вас оскрбили?

– Я мам потїшіня, кідь можу комусь добрі зробити. То є найкраще чутя, наперек тому, же чоловіка оскрбили, зробили му недобрі.

– Хто вам найвєце ублїжє?

– Тоты, што были при моци, номенклатурны кадры за боєшого режіму. Я, наприклад, був у шытталю, а моя жєне-нєбїжка была дуже добра. Носила мі каждый день пошту. Дїстає ем письмо з „Литєрарнїх листов“. Там была така анкета: „Мі сме се зєпталі, а воні нам одповєдєлі.“ Там ся уваждало, не прийдє мі на розум мєно, на першім місцє був визначный єсцькый писатель, на другім Михал Шмайда, на третім Вацлав Гавєл, а на четвєртім місцє будучій лауреат Нобєловой цїны Ярослав Сайфєрт. То было у 1957 році. Я ся так тїшы, же такый Русначок, як я, дїстає ся міджі такых людєх. А што ся тыкать той добы, мам ем проблемы з єштебаками. Взяти ня на моторку... Лєтїли сьме по дорозі, ішли коровы, тракторы... Пришли сьме до Гумєнного і там ня двоїм прокураторы з Прагы вышєтрєвали, зато, же ем напав непрямо на презідєнта Гусака.

– Чїтала ем скоро выштыкы вашы творы, які суть о Русинах, повіджте мі од серця, же як то є, властно з вашым русинством?

– Я Русин од кровлі і од кости. Моя мама была Русинка. Нанє був Русин. І я Русини був, ем і буду.

– Чом вас поважують за українського писателя? Тагь выштыкы свої творы сьте написали по русиньскы.

– То они поважують...

– Хто они?

– ?..

– Як віджу, чуєте ся добрі, очка ся вам світять весєлостєв, грають жывогом, повіджте, пане Шмайда, што рихтуєте в найближшій часі выдати? Цї сьме ку вам так щєдры спонзоры, як днеська ты были щєдры слова?

– Не мам ніякых спонзорів. Мам скоро готовый історичный роман на 800 сторінок з назвов „Лїсовы рыцарі“. Не є кому выдати.

Так є. Не є кому выдати. Выштык повязанє з пінязми. Даколи може бы сьме хотїли выдати, та не буде што. Пан Шнайда має дома цїлы штысы матеріалів лінгвістичного, фольклорного, антропологичного характеру. Тяжко ся му з нима розстає, бо то суть єго діти, які годовав почас цілого свого жывога. Єго вік назначує, же за діло бы ся мала взяти молодашча гєнерация. Чом бы тоты творы не нашли місцє в бібліотєці Одділїня русиньского языка і культуры Інштуту реґіональных і народностных штудій Пряшівської універзіты, ці, наприклад в Сполочности Енді Варгола в Міджілабірцях, або, кідь буде Руськый дїм в справных руках... Правда, по договорі з автором, який ся не одлекує. Цїнность тых матеріалів є велика а послужить неєдній нашій гєнерацияі. Позберав їх чоловік, який нїгда на себе не думав. Скромный, прєстїй, а зєдно визначный писатель русиньского серця – Михал Шмайда.

Марія МАЛЬЦОВСКА,
Фотка з архіву редакції

Як ся жые в Руській Порубі (о народности, культурі, набожєнськым жывогї, освіті, твердых економичных условиях, але і о нєлогичных рішєнях, над котрыма ся розум заставлять...)

Трафити до Руськой Порубы без мапы, на котрій бы вам домашні – знателі терену допереду не вызначили трасу, не є лем так легко. Може ся вам стати, же ся одвєзете до села, закрєслєного на мапі, але мусите ся вернути, бо село не є перепоеє з далшым, котры суть на пути до Руськой Порубы, а є їх ту невєроком: Голчїковці, Гїгловці, Ясєновці, Полома, Гїровці, Лукачовці, Кошаровці, Нижня Ситнїца, Пакосты, Вышня Ситнїца, Рогожник, Притуляны... Сєла суть вклинєны поміджі горы, хоць і недалеко єдно од другого, дакотры з них суть предцї осамочєны, бо перепїти їх выштыкы взаємно комунікаціями было бы барз накладне і нєефективне. Прикладом є Руська Поруба і Олька, котры на мапі суть єдно коло другого, але перейти зо сєла до села тримать автом скоро пів години, бо треба іти навколо. Нєефективным є і завєдїня до тых сєл плїну, водоводу, каналізації... Послїдний з „луксусных“ выдобрїтків, котры выжудє нєлєм доба, але і Европска унія бы стояв цїлу долину коло 500 мільонів корун, котры ніхто не хоче інвестовати до богом забытых сєл. Плїн при єго нарастаючїх цїнах ани не мамє змыслє нукати людєм, котры жыють на граніці жывоного мїнима. А водовод?

• Староста Руськой Порубы
Мірослав Лукацко.

Проект на нєго за тых 8 років, одколи чекать на реалізацію, уж припали пороком. Властно суть уж неактуалны. Іскорка надїє ся блискать з Вышнєй Ситнїці, де в сучасности роблять вальський водовод – буде ся мож напоїти, кідь дасть бог...

В такім пєсїмістичнім тоні ся вєла наша бїсїда із старостом Руськой Порубы Мірославом ЛУКАЦКОМ, котрый в селі старостує сьмь рік. Розумить, же кідь мамє жытелів 275 не є ефективно скоро ніч, але предцї і тогто суть людє той републікы, котры мусьтє мати забезпєчены основны потребы про жывог.

– Недавно нам хотїли зрушыти і пошту, причім ту мамє єдну поштарьку на три сєла – Руську Порубу, Притуляны і Заваду. Вырїшыли без нас, аж кідь сьме зачали писати пєтіції і высвітлєв ем ситуацію, же забезпєчєваня пошты автом буде стояти далеко вєцє, як заплачїня єдної поштарькы – порозумїли і в Пряшові, де нєлогичнє рішєня зробили, – высвітлєво староста.

Далшов нєлогичностєв є новы систем захранной службы, котра бы мала быти в Ольці. Істо, же хто попозєрять на мапу, Олька є такой коло Руськой Порубы, лєм путь тоты дві сєла не сплює. Люкага говорить, же кідь мамє жытелів 275 не є ефективно дойти ку пацієнтові до двадцятєх минут, ліпше бы было як про Порубу, так і про навколишні сєла мати захранну службу в Кошарівцях.

– Зась ся з нами ніхто не порадиє, не вєзє до увагы шпєціфіка горьского терену і нєперепїюня выштыкых сєл комунікаціями...

Што ся тыкать планів, котры собі дав староста, дарить ся реалізовати лєм фінанчно менше накладны проекты. Реконштрукція вєрєйного освітлїня, новы фасады на будовах школы, Сільского уряду, реконштрукція амфїтеатру, на котрім ся уж 26 років організують фольклорны фестивалы... Апропо, кідь пан староста жадав з міністерства з ґрантів на культурны акції фінанчну підпору на

тогоричный фестивал, было му одповіджено, же фестивал не мамє доворичну традицію („лєм“ 26 років?!), і єго культурный досяг є малый. І таким способом штат „підпорує“ культуру по малых селах, і такы „логичны“ рішєня виходять з уст компетентных. Наперек неприяній ситуації, недостатку роботы, в селі прибыло 7 новых хыж, сєло здалєка не є на вымертя а кібы ту было холєм мїнімум можностєй, які суть напр. в западословєнськым краю, наїсто бы і чїсло школярів наростло.

Сєло боює і за захрану школы, у котрій ся знизьило чїсло школярів із 120 (такє было в сїмєдєсятых роках) на 40. Наперек тому, школа є ту повноорганізована. Директор Штєфан АНДРЕЙЦО апелує на факт, же є то єдина сільска народностна школа в Гумєнськым окресі. Кідь сьме споминали нєлогичности в рішєнях дакотрых компетентных, і ту єдна така нєлогичность є. Переважна вєкшина жытелів Руськой Порубы є народности русиньской, грекокатолицького віросповіданя, Служба Божа ту проходить в кодифікованім русиньскым языкы, котрый людє прияли як свій материньскый. Школа є ту народностна, но не русиньска, але українська, з выучованєм „материньского“ языка – українского. Нєлогичность, доворична традиція української школы, котра зістала з часів недавно минулых? Нашто мінити штысь забїганє. Суть ту учителькы кваліфікованы на український язык, котры учїли так, як їм сумлїня вєліло – приближєвали український язык діалекту даного сєла, жєбы діти, але і родічі порозумїли своєму „материньскому“ языкы. Властно учїли по русиньскы, утримовали фольклор, традиції – тогто, чїм сєло жыло і дондєсь жые, не страчаючі свою ідєнтїту.

– Каждый рік давам родічам выбрати собі, котрый язык як материньскый ся мамє їх дітина учіти. Дотепєр все переважыв язык український над русиньскым, – конштатує директор школы, котрый не є проти зміны назвы школы на русиньску, што бы корєшпєндєвало з высїлїтками послїднєго списованя людєх, де собі переважна вєкшина жытелів сєла увєла русиньску народност і материньскый язык русиньскый, але з тым мусьтє быти згодны родічі школопопечитєлєв дітєй. Видить ся, і ту хыбьтє комунікація міджі людми, але і компетентным, котра ся заставила дєсь на половині драгы...

Намного ліпша ситуація з комунікацієв є в набожєнськым жывогї. Ту ся потвєрдило, як много може про народности усвідомлїня людєх зробити отець духовный. Отцє Володїмїра ЛАПІГУСКУ ту выштыкы знають нєлєм як свідомого духовного пастыря, але і як народовця, котрый іде в слїдах народных будитєлїв прєосвящєных Павла Гойдїча ці Василя Гопка. Він навязав на традиції старшых отцїв духовных, котры ту были перед ним і заховали в церкви старославянський обряд. Зачав чїтати Євангєліє по русиньскы а не по словєнськы, як дакотры з молодшой гєнерацияі духовных, і людє то спонтанно прияли. Якраз він був єдним з тых, котрый зорьєнтовав жытелів Порубы при ідєнтіфікації ся зо своєв народностєв. Як молодой священик організує і літні грекокатолицькы таборы, учїть набожєнську выхову – і при такых активїтах мож молодій гєнерацияі вскїплєвати любов ку своему народу, своій вірі, учїти їх тримати в похильовї своих предкїв. Властно в центрі єго роботы суть школярї а потім найстарша гєнерация. Людє в продуктивнім віці суть по роботах в Братїславі, в Чєхах... Так як у вєкшині сєл на выходї, котры марно чєкають на робочї можности, на котры ся надїяли по вступї до Европской унії. Може бы стояло зато пороздумовати жытелям в малых, выштыкыма забытых селах, сконсолїдовати свої силы і добывати ся своїх прав соціалных, економичных, але і народностных через партію, або здружїня, котре бы заступлєло їх інтерєсы в парламенті, але і глядало контакты і можности сполупрацы в сусідніх штатах, де наїсто суть тьж сєла з подобными проблемами. Найде ся така сила?

Кветослава КОПОРОВА, фоткы авторкы

ЕВРОПА В ШКОЛІ – 53. річник міджінародного проекту

(Продовжїня з 1. стор.)

порозумлїня міджі народами Европы. Роботы індівідуалны або колективны у формі літературных творів, вытварных або мултімєдіалных презентаций – так як то видно на нїже увєдженім плані – каждому дає можность по своему высловити погляд на актуалны темы.

Проект на цїлоєвропейській уровни координує організація Coordinating Unit EUROPE AT SCHOOL з центром в Бонї, на Словєнську координатором є Словєнський секретаріат Европа в школі при Штатнім педагогичнім уставі в Братїславі.

Так як каждого року, і тепєр ся обєртає на учительів і педагогичных робітників, жєбы мотивовали дітєй і молодеж і запоїли ся до проекту, який, як можемо документовати, уж має свое місто і міджі активїтами наших школ. Напр. минулого року зо Словєнська было 21 938 участників із 1183 школ, міджі котрыма на цїлословєнській уровни было оцінєных 1929 школярів, 63 педагогів і 88 школьскых колективів. 10

Темы про окремы віковы категорії:

Мое місто, сєло, школа, приятелї, родина; Вікова категория 1 (6 - 9 років),

Писомны роботы; Код 211: Слоговыи жанер-росповіданя, Умєлєцькы роботы; Код 111: Кресба - мальба, інакше вытварне спрацованя темы

Што бы мали другы знати о нас? Што знаємы о другых? Вікова категория 2 (10 - 12 років), Писомны роботы; Код 221: Літературный жанер подля властного выбєру, Умєлєцькы роботы; Код 121: Вытварне, фотографичне або мултімєдіалне спрацованя темы подля властного выбєру.

Будучность Европы є в познаваню і в сполупраці. Вікова категория 3 (13 - 15 років), Писомны роботы; Код 231: Літературный жанер подля властного выбєру, Умєлєцькы роботы; Код 131: Вытварне, фотографичне або мултімєдіалне спрацованя темы подля властного выбєру

Яка будєш, Европа, є в будучности. Вікова категория 4 (16 - 19 років) Писомны роботы; Код 241: Літературный жанер подля властного выбєру умєлєцькы роботы; Код 141: Умєлєцька креация, вїдео, вєбовая презентация, фотографичный цїкл, проект подля властного выбєру

Темы суть формулованы лєм орьєнтачно, можете их з обсягового боку розвинути. Порота буде акцептовати выштыкы роботы, дотыкаючі ся одношіня Словєнська і Европы.

ПєДр. Наташа ОНДРУШКОВА, ПєД.

поздравління русинів на 2005 рік

поезія, витварне уменя

чісло 1

Поет, прозаїк, драматик і публіциста Штефан СУХЫЙ є про вас, мілы нашы читателі, барз добрі знамый, бо выслідкы ёго творчого снажіння сьме много раз публіковали на сторінках Народных новинок, Русина, Русиньского народного календаря, в учебниках русиньского языка ці русиньской літературы, але і в штирех книжках нашов редакціев выданых: трех збірках поезії – Русиньский співник (1994), Енді сидать на машыну вічності (1995), Азбукарня (2004) і єдным зборником гуморістичных і сатіричных повідань – Як Руснакы релаксують (1997). Так істо ёго поезія, проза, але главно драматична творчость нераз звучала і в русиньскім высыланю Словеньского розгласу. Якость ёго творчих досягннй была оцінена Преміев Александра Духновича за русиньску літературу (2000). Тепер автор вам на нашій літературній сторінці представлять свої найновшы стишкы. А. З.

Автобусова станіця

Умёр на заставці хлоп в молодых роках,
як автобус чекав до Калной Розтокы.
Єден ся понаглять, бы веце встиг дакус,
дрўгого чївіснї вхаблять автобус.

Де піде? Над хмары? Там нікого нїт.
Дух в ділах зіставать, нигде не летїть.
Што му не завїжу? Мало часу встиг
порядно думати на спой званий смерть.
Щї веце жывого бы на світї спер,
росшырїв бы ласку, злюбїв характер.

Споминаш на рокы добры і попланшы,
Выберать з них свої... Нїт! Вшыткы суть нашы.
Пїшли прїятелї, зістають діти.
Хто на твоім місцю буде сидїти?
Платный пїняз мечеш до касы жытїя?
Часом барз абстрактне є, што чекать тя.
Но досправды смерть то до живота сїль,
як бы не ятрила в спїднїх слоях бїль.

Ту все єі в ўлію,
штация не спить.
Все новїприходять,
а дакотрых нїт.
Як в котлі на вшытко
ту усє кыпїть,
станіця – то жывоат
а автобус – смерть.

Єдєн ся понаглять, встигне щї дакус,
Дрўгого одвожать божїй автобус.

Соната о псови і луні

Тотó є соната о псови і луні,
хто слухать, шмарьте му на кїсть по корунї.
Же штирї мать лабы, завїдять добрякї.
Вхабте псови волю! Вы были тыж такы:
были сьте ў ходили на лов в ночї темнїй,
звышну дичїну сьте загребли до землі.
Было то лем вчера, днесь каждый бѣмбелес,
кїдь вразити тя хоче, гварить, же сьт пес.

Соната песя лудить правду з людьскїх снїв.
Кїлько раз плач є то а кїлько раз спїв?
Же змайстровавє плюгавства ў войны
чоловік
і господь же од ганьбы до неба утїк.
У тїм вытїю чую Алена Гїнзбергa

і гóлосы другых з тамтого бѣрега.
Летить песє ехо од уха до уха,
але не є того, хто бы го вїслухав.

Тот гóлос розбивать леды і потемрю,
о, добо ледова, верташ ся на Землю?
Пес перестав выти, дограв свою ролю,
луну-м додав к тому, бо-м мав такү вóлю.
Боїте ся пса вы, кїдь шкїрїть зубы бїлы?
Він може ся лем смїс, як сьме ся змінїли.
Пес выє і не знáш, чом мать такү дяку.
О чїм, чоловіче? О тобї, чудаку!

Балада о скрївленім клинцю

На ваковку ладить майстер ладу,
та іскривив ся му клинець...
Не чїнь із того блазинець,
Же створити маш баладу.

Што там клинець – згарджавїс,
Бакса буде іщї друга,
Но без слова все є нуда,
Світ без балáд занїміс.

На дразї згынаш ся долбє
гарджавый клинець двїгнути,
нашбє єм пару шувных слов
в запорошенїй пáмяти.

Лем несє у собі певный норов¹⁾,
Бы тї істо мысель вїс,
Тадь з роботов фрышнòв, скоров
не удáв бы ся тї спїс.

Понапрощуй в собі слова,
най зрснє з красї будова,–
ў клїнцѣви не єдно быти
ці в дѣреві, ці на мысли.

В гóловї фасолю чїщу,
же добрый єм був хлопчїще,
но од якогоська часу
кривый клинець в собі несу.

Кїлько раз заколе зднука...
Мав єм дївча – дарьмо дуркам!
На загнутый клинець –
Заперта капурка...

Перестань ламати голов, –
спрость тот клинець думов-голов!

1) норов – натура

Неполїпшательный бача

Хотів бы-м ся полїпшати,
але світ є полїпшовня,
імїджовы снагы ся в мї
сїм раз в тыждню не наповнять.

Наще рано фїнанцмайстер
чїнить в гавзі галайк-згоны,
же мї за нїч конта в банках
затяжыли мїліоны.

Што робити із пїнязми,
нач єм ся пхав до бїзнїсу?
То про щастя у судьбї грах
мої днї мї немїлы суть.

Рахованя рент ў пїнязей

бáвити ня перестало,
назад рад бы-м ся вернути
на паствиска за валалом.

Змóлода пастырьскы страсти
учїли ня взимї-влїтї,
на якїй мам пашї пастї
і як стадо вїдоїти.

По роках єм бачом став ся,
нудить ня уж вїцї пастї,
но кїдь збáную ся часом,
пасу козы двойлабкасты.

Хотів бы-м ся полїпшати,
не чїнити з свїта збыткы,
но за тот час, што-м ту з вами,
зась мам мїліон даодкы.

Як звыкнути на богатство?
На братнякá жену вину.
Бачує на мїністерствї
і ўдемє наполовину.

• Александер ЗОЗУЛЯК: Поминутьельность, 2001, комб. техніка.

Масаж мїссок

На массаж неборачка ўде
в лїчкү з ганьбов крохтя:
áнгелича молодѣ,
та ізпоздолы чортя.

Їм тїсто маш мїсити,
бы чули ся, як сохы.
Красность все на свїтї
сны барз мала высокы.

Реклá му, же був першый,
што плескав і наголо,
вїн аж з челá пот стер сї, –
хыбаль му добрі было.

Поляпковач наголо
піднимать красы чашу,
бы тїло не застыло,
хоць на душу нїт часу.

Знать лем майстер і она
з тых вѣрескїв ў плескотїв,
коли заболить до дна
і де ї заласкоче.

Солодке тїсто мїсскы
надгїркне в бїгу рокїв
і як з оббитой мїсскы
з нѣй впаде блиск і покїст²⁾.

Раз щї не зрòджена повѣсть,
в будучїй красї повна:
„Смòтьте баба – скорá ў кїсть,
но быти моглá шумна!“

„Ох, кїбы-м був масѣром!“ –
колегу пре з стишкарнї.
же вічності нїт в мнясї,
обьянюєш му марнї.

2) покїст – smalt

Другый снїг

Снїжный млин другыраз
своє діло вершить
ў давать свїту выраз,
якый мав щї перше.

З тамтого лем вірша
зістали на думї...
Нач лябдам о першїм,
кїдь треба о другїм.

Тихо і замлїто
Снїйкати час звыкнув,
з чого зимы тїло
начас стлїло ў зникло.

Уж пришов другый снїг, –
в садáх побїліло,
садити як-сь встїг,
чекай терпезливо.

Прїймаш потихы
радóсти і кривды,
а думаєш з потїхов
на новѣ, што прїйде.

Вно перейде вшытко,
і чорне, і бїле,
покы з тебе ябко
час ізорев зрїле.

• Александер ЗОЗУЛЯК: Три грації, 1989, олій.

Свято установлїня ктиторів у Міролі

Новы ктиторы Грекокатоліцької церкви Покрови Пресвятой Богородиці в Міролі Ян Фігель і Регіна Овесні-Страка, взаді погляд на обновлену деревяну церкву, цінну пам'ятку нелем про нас, Русинів Словенська.

В селі Міроля, Свідницького округу, 1. октобра 2005 уж по пятый раз бив святочный акт установлїня ктиторів, котры рішили фінанчно помочи при захрані деревяной Церкви Покрови Пресвятой Богородиці з 1770 року. Тоту функцію прияли: еврокомисарь Ян Фігель і генерална директорка акціовой сполочности Словенська шпорителня – Регіна Овесні-Страка.

Перед святочным актом была пресконференція у моторесті Янка в Гунківцях, на котрій привітав важених гостів і новинарів предноста Окресного уряду у Свіднику ПгДр. Йозеф Гарвіш і председа справной рады незісковой організації Деревяны храмы під Дуклєв, отець духовный Мгр. Ярослав Поповець.

Акт установлїня ктиторів потім бив у Церкви Покрови Пресвятой Богородиці в Міролі, де новых ктиторів і гостів привітав духовный справця грекокатоліцької парохії у Міролі, отець духовный Мгр. Мартін Костілник, і староста села Осиф Костілник. Притомный бив і главный організатор славности Інк. Михал Кость, директор незісковой організації Деревяны храмы під Дуклєв. Тота організація уділила наконець святочного акту і третій титул БЛАГОДИТЕЛЬ ПгДр. Александрови Дулебови, ПгД., родакови з Бенядиківців, директорови Научного цетра Словенского общества про заграничну політику в Братиславі. По першый раз бив уділений титул ДОБРОДИТЕЛЬ – Ладіславови Гоґорови, родакови з Міролі, котрый уж довгы рокы фінанчно підпорує парохію і церкву у Міролі.

Деревяны церкви на выходнім Словенску належать міджі цінны пам'ятки народної архітектури і суть записаны до списку пам'яток УНЕСКО і презентують духовну культуру і выходну віру Русинів, котры ся заховали дотепер. Їх захрана про будучі генерації є еднов із главных задач нас, сучасників, котры сьме тоты сакральны пам'ятки по предках здідали а і вдяка незісковой організації Деревяны храмы під Дуклєв ся то і дарить забезпечувати за помочи ктиторів. **Вдяка їм за тото благородне діло.**

Юдр. Петро КРАЙНЯК, Пряшів

ПРАВЫЙ РУСИН

Русинчино, русинчино,
наша родна мати,
дід, і прадідо суть Русины,
о тім мусиш знати.

Бо ты, наша русинчино,
все єшь ку нам шіра,
од тебе не одступиме,
бо єшь наша віра.

Родна наша русинчино,
жыєт за ты даме,
котрый свое занеббавать,
тот себе лем кламе.

Заспівайме співаночку
на вікы ті слава,
бо ты своїх вірных сынів
нігда не склапала.

Ой, який бив то Русин,
сам ся ненавідів,
із зложенима руками
на припецьку сидів.

У кого є добра мысль,
тот ся не страхе,
бо яким ся він народив,
быти тым рихтує.

Русинів по світі тільки,
як по луках травы,
я вам жычу вшытко добре:
будьте силны, здоровы.

Бог пожегнай всіх Русинів
за вашу роботу,
охраняти што є наше
есе майте охоту.

Николай ГВОЗДА, Ладомирова

Взника Академія русиньской культуры в Словенській републіці,..

... конкретно на установчій громаді в Пряшові 10. септембра 2005. Є то перша, мож так повісти, філіалка Світової академії русиньской культуры з центром у Торонті (Канада), на челі якої стоїть президент і філантроп в єдній особі – Штефан Чеп. Вдяка нєму могла взникнути і наша „філіалка“, і ей веб-сторінка на интернеті у трьох верзіях – русиньській, словенській і англійській, котру собі можете попозерати і прочитати, што Вас интересує, на адресі: www.rusynacademy.sk, а сторінку світової академії у двох верзіях – англійській і українській на адресі: www.rusyn.org. Будеме рады, кідь нам будете посылати свої интересны і оригінальны статі до окремых рубрик веб-сторінки Академії русиньской культуры в СР – Акції, Архітектура, Вытварництво, Географія, Генеалогія, Економіка, Етнографія, Интернет, Історія, Світовий конгрес Русинів, Місто, Музика, Література, Освіта, Оцініня, Політика, Преса, Релігія, Розглас, Село, Спів (Фолклор), Спонзорство, Театер, Телевізія, Молодеж, Штінпендія, Язык – е-майлом на адресу: rusyn@stonline.sk, info@rusynacademy.sk або поштов на адресу: A. Zozulak, Akadémia rusinskej kultúry na Slovensku, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, Slovensko. Допереду вшыткым шіро дякуєме. Ближе ся о новій русиньській інштітуції – Академії русиньской культуры в СР можете дочитати в Народных новинках ч. 35 – 41/2005 або на споминаній веб-сторінці: www.rusynacademy.sk.

А. ЗОЗУЛЯК

Штефан Чеп навщівив Общество А. Духновича в Ужгороді

17. октобра 2005 в Ужгороді в Обществі А. Духновича была інтересна стріча членів общества зо заграничным гостєм Штефаном Чепом із Торонта, отець-Русин котрого ся народив у селі Малий Березный на Підкарпатю а мати му Русинка-Лемкыня. Хоць Ш. Чеп ся народив і жыє у Канаді, він бісідує по русиньскы, чує ся Русином і намагать ся чім веце доброго зробити про Русинів. Як президент великой канадської фірмы „Norstone Financial Corporation in Toronto“, спонзорує много культурных акцій Русинів в Европі, а про нас цінне, же підпорує главно выдаваня школьських учебників і отворіня, діятельство недільных школ русиньского языка на Підкарпатю. То лем мала часть того, чім помагать нам і робить то од шірого сердца.

Зато на стрічу з чествованным

гостєм в Обществі Александра Духновича пришло много людей. Были ту нелем члены общества, але і просты Русины, котры мали дяку увідіти найчестованішого русиньского меценаша. Ш. Чеп,

У БРАТИВ-РУСИНІВ

як бив в Ужгороді в юну 2005 року, дав слово, же поможе зрекоштровать будову Общества А. Духновича в Ужгороді на Православній набережній 21, котра бы служыла русиньскым організаціям і клубам, ту бы ся выдавали русиньскы тыжднёвы новинки, отворила бы ся недільна школа русиньского языка і т. д. Русины тогы привітали тоту ініціативу, але дакотры, котры мають свої амбіції, зачали перекрочувати слова Ш. Чепы, як наприклад бывшый председа веджіня общества Людковік Філіп, зачав у пресі протів

того выступати і „правник“ Петро Годьмаш.

Але вернимо ся ку стрічі. Она была тепла в одношінях нормальных людей, бо Ш. Чеп ся тримав нормально, просто і одповідав на хоцьякы вопросы, і потвердив, же він наперек вшыткым нежычливцям поможе возродити Русиньский народный дім. Высловив ся так, же буде підтримовати в тім ділі, як і в навертаню к русинству, главно молодых членів общества.

Наслідно, 22. октобра 2005 была громада Общества А. Духновича в Ужгороді, котра критічно оцінила роботу веджіня общества на челі з Людковіком Філіпом. Зо старого веджіня общества лем В. Падяк і В. Цуга дістали довіру і надале зістали членами веджіня. Новыма членами ся стали Віра Баганич, Дімітрій Поп, Розалія Думніч. За председу бив зволений Валерій Падяк. А. З.

„Хлопці із Стаціна, не дайте ся!“

Шпортовый жыот у Стаціні ся зачав розвивати іщі в тридцятых роках минулого стороча. Молодеж ся замірєвала главно на футбол, який грала неорганізовано. Аж по ослободжіню в 1947 році възникать по першы раз організованный футбольный клуб. Уж в 1955 році футболісты грають в 1. Б сутяжи, а в році 1962 поступують до сутяжи 1. А класы. Найвекшыи успіх досягли в 1964 році, кідь поступили до областной сутяжи і суперили ту до року 1967. Были то найславнішы часы стаціньского футболу, який репрезентували: Михал Скала, Юрко Соханіч, Янко Прислупський, Андрій Колцун, Владо Ковачік, Янко Пільте. Шпортову драгу з нима зачинив ай днешній ведучій стаціньского футбольного клубу АГРІФОП Ярослав Корібаніч. Праві векишов єго заслугов стаціньский футбол од сезоны 2005/2006 підвышыв свою кваліфікованость на уровень 4. лігы, яку у своїй історії іщі не зазнав. Велику заслугу на розвоє футболу у Стаціні має бывшый учитель Михал Скала, родак з Чертижного, який сам служив прикладом доброго шпортовця. Він выховав таких шпортовців чеськословенского формату, як Юрко Сура (Дукля Прага) і Мілан Пільте (ТЖ Тржінець).

Ярослав (Славко) Корібаніч доднесь нелем властнов участєв, але і фінанчно підпорує співацький хор Бескид і футбольный клуб АГРІФОП. По скінчіню активного шпортованя пан Корібаніч ся дав на тренуваня і є властником тренерської ліценції европской класы Б. В шпортовім ділі в Стаціні помагають і такі надхненны люде, як Мілан Суч, Янко Густяк, Юрко Гудак, Янко Зборай, Янко Білік і іншы. Они хотять утримати у Стаціні якнайдовше 4. футбольову лігу.

Першорядным грачом споминаного клубу є 26-річний Федор Курінчак. Зачінав у першоліговім Хемлоні Гуменне і друголіговім Спартаку Снина. Пришла серія клубів із сеньорським учінкованєм: Хемлон Гуменне, МШК Жіліна і першоліговій Матадор Пухова. Бив ай небезпечно поранений на коліні при зразі грачів на острові Ціпр і бив оперований. Доктор русиньского роду Місіця одкончів при коліні Федора Курінчак майстровску роботу, за што му є шпортовец вдячний. По році реконвалесценції слідовали далшы бої в колективях ДАЦ Дунайска Стреда і Хемлон Гуменне, які тогы грали в 2. лізі, а Федор там гостєвав. Од тогорічного юна од Пухова го одкупив стаціньский футбольовый клуб.

„Мене футбол интересоває надовшытко. Одмала ня вів ку тому отець і уїко Янко Сентіван, за што їм барз красно дякую. Не мусив ся з них ани еден бояти, же футбол охабля, бо до той чінности ем бив залюблений, як до дїчати. Помагали ай тренеры – Андрейчік у Снині і Армош у Жіліні. Зажыв ем ай таких тренерів, што перед едныма грачами озва-

риває другых. Вшытко о вшыткых сьме знали пікантері і файно сьме ся на тім забавляли, але за тренера сьме ся в глубли серця мусили ганьбити. Было ай таке, же в часі тренінгу нас переорьентовав на збераня бандурок в єго властній загороді. Но, повідьте, ці на то мож забыти?“

Не каждому є суджене быти стрілцєм. Федор Курінчак ним наїсто є. У сезони 2004/2005 із 35 голами ся став найліпшым стрілцєм 5. лігы. Наприклад, у запасі Каменіця над Цірохов – АГРІФОП Стацін заладовав до суперовой сіти неувірительных 10 голів!

Зато, же стаціньский футбольовый колектив міг поступити до 4. лігы (бывша край-

Першорядным грачом футбольного мужства АГРІФОП Стацін є Федор Курінчак, котрый грав перед тым і в першолігових Хемлоні Гуменне ці Матадори Пухова.

ска сутяж), велике діло про тото зробив ай Радослав Хальчак, родак з Нехваль Полянкы, котрый выростав у малім селі, оддаленім од центра великого футболу. Але што? Кому ся хоче, хто без своего интересу ся не може обійти і тужуть по нїм, тот драгу собі ку щастю найде. Так і Радко ходив. Як 14-річний каждую Божу неділю выберав ся до сусіднього Зубного за округлым чудом. Кідь містны функціонарі збачили, як то хлопцєви на гріску іде, такой го зарядили до колективу. Ходили ту ай други хлопці Нехваль Полянкы, як Сашо Катана, Янко Мах, але повзбачили зелены травники валальських гріск. Радослав але зістав. Як 16-річний наступив грати за сеньорів Зубного, а футболыви спрязнителі із доколишніх сел выкриковали: „То є талант!“ Лемже талант не мав вытворены такі можности, як му принадлежали. Доднесь о собі повідять: „Єм недозеранный, занеббанный талант.“ На то пришли штудії на середній промисловій школі в Снині і учінкованя в гуменським першоліговім доростенцьким маншфаті, де ся уж пила інша

кава. Тренеры Копей і Вархола учили оправдовому футбольовому кумшту і з відповідностєв за свій выкон.

„В Гуменнім ем дістає заклады футбольового шпорту з боку технічного, кондічного і дисціплінового. Ту ся з ня зродив наїстный шпортовец“ – повідять 26-річний Радослав Хальчак, котрый тыж покоштовав до нынїшнього часу хлібця не з єдного футбольового пеца. З Гуменного одышов грати до Михаловець дівізію і другу лігу. Потім наруковав до ШКМ Девін. Пак побывав у Златых Моравцях і грав в 3. лізі, а наконець ся вернув до Гуменного і одты до Стаціна.

Ай кідь бив нерез поранений, од футболу ся нігда не зарікав і од шпорту вообще. А докы бы хотів грати?

Аж покы му то здоровья доволить. Бо футбол не є лем таке обычайне бавліня, але є о тім, же є то бавліня ряджене із приспособлїнем ся колективній сназі перемочи тілом і душов супера. Є то бий самого із собов.

Є то і про Петра Штофіка, 24-річного родака із Стаціна. Про нєго є каждорічна зимушня приправа футболістів на нову сезону закладом успіху. Із той приправи футболіста черпають і жыє за цілу сезону. Зимущия сезона значить бігы на довгы діштанції, послінєваня в тілоцівни і плаваня. Футбол є і заробок. Вшытко але залежить од здоровья шпортовця. Є то і велика колективна согра, кідь тя колектив вылучить спомеджі себе або ті подасть приятельску руку, тогы, кідь найвеце потребуєшь, а сам собі не знаєш дати рады.

Петє выростав о доростенцьким кадрі Гумарні – Пухова, а там од 2001 року штартовав ай за Б-кадер сеньорів в третій ліговій сутяж. 3. лігу выпробовав ай в Штурові, де грав за час военської службы. По ей скінчіню ся вернув до Пухова, одкы од 1. юла 2005 перешов до родного Стаціна. Петє є єдным з намолодшых грачів АГРІФОП-у Стацін, перспектива є перед ним, но, як і каждый грач одкикує ся на здоровья, што є єдным з головных предусловій шпортового жыота. Рад бы грав хоць ай до 35 років, але вшытко є іщі перед ним.

Вшыткы трєме профіловы грачі суть отвореной, прямой і приятельской повагы. Не надумують собі, же гралы высшы сутяжи з выбераныма футболістами, што днесь грають в западных клубах. Наopak, сполуграчів приймають з порозумлїнем. А Петро Штофік тым веце, бо єго отець Янко бив здатным футболістом, котрый днесь знає сьновы дати раду.

Руснакам нігда не было легко організовати масову культуру. Але люде, як Славко Корібаніч і єго організаторка суїта доказують, же ся то дасть. Хотять славу не про себе, а про свій край, про родаків, які бы могли частіше ходити на гріску і крічати: „Хлопці із Стаціна, не дайте ся!“

Штефан СУХЫЙ, Стацін

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки без фінанчной помочи Міністерства культуры СР. Шефредактор: Александр ЗОЗУЛЯК, заступкыня шефредактора: Анна ПЛІШКОВА, редакторкы: Кветослава КОПОРОВА, Марія МАЛЪЦОВСКА. Adresa: Rusin a Ludové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR. Тел.: 051/77 25 629. Передплатне на рік 250,- Ск, до сусідніх штатів – 600,- Ск, до загранича поштов II. кл. 35 УСД, поштов I. кл. 43 УСД, заплатити мож і в редакції. Выроба: ДАТАПРЕСС у Пряшові. Регістрачне ч. МК SR 417/91, МІС 49 438. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції. Адреса новинко на интернеті – <http://narodny-novinky-presov.sk>, www.rusynacademy.sk, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusin a Ludové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
PLZ
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2